

Norges miljø og biovitenskapelige universitet

Saksbehandler, innvalgstelefon

Tonje Katrine Vaage, 32266629

Att. Siri Lie Olsen

Tillatelse til forskningsaktivitet i Haugene naturreservat

Norges miljø- og biovitenskapelige universitet ved Siri Lie Olsen (førsteamanuensis, NMBU) og Tor Erik Brandrud (forsker, NINA) får tillatelse til å erstatte eventuelle manglende aluminiumsrør i hjørnene av etablerte overvåkingsruter og samle inn plantemateriale i Haugene naturreservat. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48. Det er stilt vilkår til tillatelsen.

Bakgrunn for saken

Vi viser til søknad mottatt 16.03.2022. Det er søkt om tillatelse til å gjennomføre feltarbeid i forbindelse med undersøkelser av flueblom i Haugene naturreservat i Kongsberg kommune.

På 1980-tallet ble det etablert en rekke permanente overvåkingsruter i flueblom-populasjoner på Østlandet, inkludert i det som senere ble Haugene naturreservat. Hjørnene på overvåkingsrutene ble markert med metallrør. Overvåkingsprosjektet ble ikke fulgt opp, og det er nå ønskelig å finne igjen de gamle prøveflatene og re-analysere disse for å undersøke hvordan kalkfuruslagsvegetasjonen har endret seg over tid. Særlig interessant er utviklingen i flueblom-populasjonene. Et lignende prosjekt ble gjennomført i 2017 i Røsskleiva naturreservat i Bamble kommune, hvor det ble konkludert med at flueblom hadde gått sterk tilbake i denne tidsperioden.

Flueblom har stått på rødlista siden 2010 og er kategorisert som sårbar (VU). I lys av den nye rødlistevurderingen fra 2021 er det relevant med oppdatert kunnskap om status for flueblom og effekten av skjøtselstiltakene som er blitt gjennomført. Arbeidet i Haugene naturreservat vil bidra til å forbedre kunnskapsgrunnlaget for flueblom og gi viktig informasjon for videre forvaltning av arten.

Feltarbeidet vil foregå i begynnelsen av juli 2022, og er et mastergradsprosjekt som skal gjennomføres under veiledning av Siri Lie Olsen (førsteamanuensis ved NMBU) og Tor Erik Brandrud (Forsker i NINA). Arbeidet vil i utgangspunktet bestå av visuelle analyser av vegetasjonssammensetningen i overvåkingsrutene etter samme metodikk som ble benyttet på 80-tallet. Artsdata vil sikres gjennom GBIF og dermed bli offentlig tilgjengelig. Det søkes om tillatelse til å kunne samle inn enkeltskudd av arter som er vanskelig å artsbestemme i felt, samt erstatte eventuelle manglende aluminiumsrør som markerer hjørnene på overvåkingsrutene.

Lovgrunnlag

Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for Haugene naturreservat. Vi forvalter verneområdet etter en egen forskrift med bestemmelser som sier noe om formålet med vernet, og hvilke tiltak og aktiviteter som er tillatt, forbudt eller som krever tillatelse.

Forskrift om vern av Haugene naturreservat ble fastsatt ved kongelig resolusjon av 24.04.1992. Formålet med verneområdet er å bevare et meget velutviklet kalkfuruskogsområde av typen urterik kalkfuruskog, der typisk urterik og ekstremtørr utforming er optimalt utviklet.

I henhold til verneforskriften kapittel IV punkt 1 er vegetasjonen, herunder døde busker og trær, fredet mot skade og ødeleggelse. Det er også forbudt å fjerne planter eller plantedeler fra reservatet. Videre må det ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av faste innretninger, jf. verneforskriften kapittel IV punkt 3.

Verneforskriften åpner ikke for at vi kan gi tillatelse til erstatning av metallrør eller innsamling av planter til forskningsformål. Statsforvalteren kan, i slike tilfeller, vurdere søknaden etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 48. Vi kan gi dispensasjon dersom tiltaket ikke er i strid med verneformålet og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Dispensasjonsmuligheten i nml. § 48 skal være en sikkerhetsventil, som skal fange opp uforutsette eller spesielle/særlige tilfeller. Hjemmelen skal ikke brukes til å utvide rammen for vernevedtaket ved at det rutinemessig gis dispensasjon til tiltak/aktiviteter som i utgangspunktet er forbudt. At vilkårene er oppfylt gir ikke krav på tillatelse. Det er opp til Statsforvalteren å vurdere om søknaden gir grunn til å gi dispensasjon fra verneforskriften i dette tilfelle.

Det følger av nml. § 7 at prinsippene i lovens §§ 8-12 skal ligge til grunn som retningslinjer ved behandling av søknaden. Dette innebærer at kunnskapsgrunnlaget i saken skal være tilstrekkelig. I tillegg skal prinsippene om føre-var, samlet belastning på økosystemet, kostnader ved miljøforringelse og miljøforsvarlige driftsmetoder vurderes.

Statsforvalterens vurdering

Beslutninger som berører naturmangfold skal bygge på kunnskap om naturverdier og effekten av påvirkninger, jf. nml. § 8. Statsforvalteren har kjennskap til området gjennom arbeidet med verneprosessen, utarbeidelse av forvaltningsplan, forvaltning av området og registreringer i Artskart fra Artsdatabanken og Naturbase. Vi regner derfor kravet om et godt kunnskapsgrunnlag som oppfylt.

Haugene naturreservat ligger på vestsiden av Lågendalen i Kongsberg kommune, rett nordøst for Skrimfjella. Den kalkrike berggrunnen i området gir opphav til kalkskog, rik sumpskog og rikmyr, samt flere rødlistede og sjeldne plantearter. Kalkfuruskogen er svært urterik, og de viktigste kjente verneverdiene er rød skogfrue, flueblomst, solblom, marinøkkel, og soppartene konvallbeger og glatt storpigg. Sør-øst i reservatet er det registrert hekkende rovfugl. Feltarbeidet er begrenset i omfang og innebærer få fysiske inngrep i reservatet. Aktiviteten vil også foregå om sommeren, utenom sårbar hekketid for fugleartene i reservatet. Etter vår vurdering vil feltarbeidet derfor ikke påvirke verneverdiene nevneverdig.

Kunnskap om den samlede belastningen skal ligge til grunn for vurderingen, jf. nml. § 10. Dette innebærer at virkningene av feltarbeidet skal vurderes i sammenheng med andre effekter på det samme naturmangfoldet. Det er generelt få stier og lite ferdsel i verneområdet. Området har

tidligere vært plukkhogd, og det har også vært stort beitetrykk og brenning i forbindelse med tidligere seterdrift. Etter at aktivitetene har opphørt truer gjengroingen verneverdiene, og det er igangsatt skjøtselstiltak for å ivareta disse. Den samlede belastningen i verneområdet vurderes derfor til å være liten. Feltarbeidet innebærer ingen ytterligere fysiske inngrep utover erstatning av metallrør som allerede er utplassert i verneområdet. Undersøkelsene av vegetasjonen vil hovedsakelig være visuelle, og det er begrenset behov for innsamling av plantemateriale. Etter vår vurdering vil feltarbeidet ikke øke den samlede belastningen i verneområdet nevneverdig.

Statsforvalteren legger til grunn at det foreligger nødvendig kunnskap om naturverdiene og virkningene av tiltaket. Føre-var-prinsippet, jf. nml. § 9, tillegges derfor liten vekt i denne saken. Prinsippet om at tiltakshaver skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket fører til, jf. nml. § 11, vurderes til å ikke være relevant i denne saken.

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder tas i bruk, jf. nml. § 12. For å hindre spredning av fremmede arter er det viktig at utstyret som skal benyttes for å erstatte metallrørene ved overvåkningsrutene rengjøres før det brukes i reservatet. Innsamling av plantemateriale skal skje uten at populasjoner av flueblom eller andre rødlistearter og deres rotsystem påvirkes negativt. Det skal ikke samles inn mer plantemateriale enn det som er nødvendig for sikker artsbestemmelse. Så lenge vilkårene i vedtaket blir etterfulgt vil feltarbeidet etter vår vurdering kunne gjennomføres i tråd med prinsippet i nml. § 12.

Ifølge Miljødirektoratets rundskriv M106-2014 om forvaltning av verneforskrifter skal nytten av et forskningsprosjekt vurderes opp mot omfanget av eventuelle inngrep samt ulemper tiltaket ellers medfører. De fysiske inngrepene og innsamlingen av plantemateriale som skal gjennomføres er begrenset i størrelse og omfang, og vi vurderer nytteverdien av forskningsprosjektet som høy sammenlignet med inngrepene som skal gjøres i verneområdet. Videre vurderer vi nødvendigheten av å gjennomføre feltarbeidet innenfor verneområdet som høy grunnet plasseringen av de eksisterende overvåkningsrutene, og vi har vektlagt dette i vår vurdering av søknaden.

Etter vår vurdering er feltarbeidet og prøveinnsamlingen ikke i strid med verneformålet og vil ikke påvirke verneverdiene nevneverdig. Vilklårene for å gi dispensasjon med hjemmel i nml. § 48 er dermed oppfylt.

Vedtak

Statsforvalteren gir Norges miljø- og biovitenskapelige universitet ved Siri Lie Olsen (førsteamanuensis, NMBU) og Tor Erik Brandrud (forsker, NINA) tillatelse til å erstatte aluminiumsrør i hjørnene av etablerte overvåkningsruter og samle inn plantemateriale i Haugene naturreservat. Tillatelsen er gitt med hjemmel i naturmangfoldloven § 48.

Tillatelsen gis på følgende vilkår:

- Tiltaket skal gjennomføres så skånsomt som mulig og ta hensyn til naturverdiene.
- Ved utplassering av aluminiumsrør skal det tas særlig hensyn til forekomster av flueblom og andre sjeldne arter. Dette inkluderer at rotsystem ikke skal berøres.
- Utplassering av aluminiumsrør skal kun skje ved eksisterende overvåkningsruter hvor det er behov for erstatning av eksisterende rør. Det skal ikke etableres nye overvåkningsruter.
- Utstyr som brukes i feltarbeidet skal rengjøres før det brukes i reservatet for å hindre spredning av fremmede arter.

- Innsamling av plantemateriale for artsbestemmelse skal skje uten at bestand av flueblom eller andre rødlistede arter forringes. Det skal kun samles inn plantemateriale der dette er nødvendig for sikker artsbestemmelse.
- Feltarbeidet skal gjennomføres sommeren 2022.
- Ved feltarbeidets slutt skal alt av utstyr og midlertidige innretninger fjernes fra naturreservatet. Dette gjelder ikke den permanente merkingen av overvåkningsrutene.
- Enkel rapport på gjennomført feltarbeid skal sendes til Statsforvalteren i Oslo og Viken; sfovpst@statsforvalteren.no. Dette kan gjerne inkludere kartkoordinater til overvåkningsrutene som blir gjenfunnet.
- Denne tillatelsen skal være tilgjengelig i felt, og kunne forevises oppsyn og politi.

Statsforvalteren har bare vurdert søknaden etter verneforskriften. Vi forutsetter at det innhentes tillatelser etter annet lovverk om nødvendig. Statsforvalteren vil eventuelt kunne komme inn igjen i saken i den forbindelse.

Klageadgang

Du kan klage på dette vedtaket til Miljødirektoratet innen tre uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. Klagen skal sendes til Statsforvalteren. Klagen må inneholde opplysninger om hvilket vedtak som påklages, årsaken til klagen, hvilke endringer som ønskes og eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurdering av klagen. Partene i saken har adgang til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter. Den som klager kan be om at iverksettelsen av vedtaket utsettes.

Med hilsen

Ellen Lien
seksjonssjef
Klima- og miljøvern avdelingen

Tonje Katrine Vaage
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent